

NIET VEROORDELEN, MAAR BIJSTAAN

Wanneer Jan Berkvens, remonstrants predikant, wordt benaderd door iemand met een doodswens, zal hij allereerst goed naar hem luisteren en aftasten waarom hij niet verder wil. Vervolgens kijkt hij of er iets kan veranderen waardoor het leven weer de moeite waard wordt voor de betrokkene. Maar als dat niet mogelijk blijkt, dan kan hij ook de andere kant uit meebewegen en meedenken over de gevolgen. Veroordelen, op grond van welk religieus uitgangspunt dan ook, doet hij zeer zeker niet, net zomin als zijn collega's. Want de remonstrantse invulling van geloven is wars van dogma's. Vormgegeven vanuit vrijzinnigheid en humanisme laat dat veel ruimte voor vrijheid en verdraagzaamheid.

De interviewer is Bertie Fokkelman.

Tot hoever ga je met je hulp aan iemand die wil sterven?

Tot zo ver als de regelgeving het toelaat. Hulp bij zelfdoding is strafbaar en dat geldt natuurlijk ook voor predikanten en pastorale werkers. Onze kracht ligt in het bijstaan van mensen. Als iemand wil sterven, komen er vaak allerlei vragen op: Mag dit wel? Kan dit wel? Wat betekent dit? Is er leven na de dood? Waar mensen ook mee zitten is: Hoe vertel ik het mijn dierbaren? Is het erg dat ik ze in de steek laat? Kan ik dit wel maken? Hoe kan ik hen daarbij betrekken? Hier ligt een sterke meerwaarde van mij en mijn collega's. We kunnen mensen helpen met ideeën over hoe je dit zou kunnen aanpakken. Daarbij stellen we hen gerust: Bepaalde keuzes zijn helemaal niet erg want je hoeft niet altijd maar te lijden. Soms is het genoeg geweest. Hier wijken we dus af van het soms heersende christelijk perspectief dat lijden iets moois is en onderdeel van het leven zou moeten zijn. Zelf geef ik ook contactgegevens van instanties als Stichting de Einder of Coöperatie Laatste Wil. Zij zijn thuis in technische en juridische aspecten die van belang zijn.

In een ingezonden brief in de Trouw van 3 februari jl. noem je de regelgeving voor hulp bij zelfdoding te rigide. Bij de zelfdoding van je beste vriend ervaren de je hoe pijnlijk dit kan zijn. Wil je daar iets meer over vertellen?

Mijn vriend stond vol in het leven en wilde er toch een einde aan maken. Hij was nog jong, 52 jaar, maar kon het geestelijk niet meer bolwerken. Toch lachten we nog over van alles, maakten flauwe grappen, voerden mooie gesprekken en maakten lange wandelingen. Je hoopt natuurlijk heel lang dat iemand zijn draai weer kan vinden. Toen bleek dat noch ik noch zijn vele vrienden hem in dit leven konden houden, ben ik mee gaan bewegen met zijn doodswens. Anders was hij in een verschrikkelijk isolement terechtgekomen. De medicatie voor de zelfdoding heeft hij alleen, via internet, bij elkaar gescharreld want daar mochten we hem niet bij helpen. Toen hij dat innam waren we met een klein groepje aanwezig voor de morele steun. Dat was moeilijk maar we wisten allemaal dat het niet anders kon. Het was een heel intiem moment. Maar dat zoeken naar de medicatie was voor hem een heel eenzaam gebeuren. Daarbij ben je overgeleverd aan mensen die niet altijd het beste met je voorhebben. Je hoort het wel vaker. In zijn kwetsbaarheid en wanhoop maakt iemand geld over - het gaat soms om duizenden euro's - zonder dat het iets oplevert. En juist dat is helemaal niet nodig. Als de overheid dat laatste stukje nou op een mooie manier zou durven aanbieden, hoeven mensen niet eenzaam en wanhopig op zoek naar middelen om hun leven te beëindigen. Ze doen het toch als ze niet meer verder willen. Help ze dan om op een mooie manier het leven af te kunnen sluiten.

Aan welke oplossing denk je?

Sommige politici willen mensen helpen zodat ze zin krijgen in het leven en weer dingen omhanden hebben. Dat klinkt allemaal prachtig natuurlijk, maar er is zo veel wegbezuinigd dat het helemaal niet aan de orde is. De wachttijd bij de GGZ is maanden. Is het voldoende als iemand eens in de twee weken koffie komt drinken? Als de overheid wil dat mensen weer zin krijgen in het leven, dan moet ze ook zorgen dat haar maatregelen werken. En dan nog vind ik dat mensen geholpen moeten kunnen worden met hun doodswens en niet tegengehouden door allerlei barrières. Het initiatiefwetsvoorstel Waardig Levenseinde van D66 is geen brede oplossing want die is voor mensen vanaf 75 jaar terwijl de wanhoop zich in alle leeftijdsfasen voordoet. Ik sta achter de autonome route van de CLW want nu vindt zelfdoding plaats in een schemergebied en dat is voor niemand prettig. Daarbij is het gedoe met de politie na een zelfdoding onnodig verzwarend voor de nabestaanden. Het onderzoek na de zelfdoding van mijn vriend vond ik zwaar, al gedroeg de politie zich heel keurig en voorkomend. We zijn er wel vijf uur mee bezig geweest, tijd die eigenlijk in rouw en afscheid gestoken moet worden. Het lijkt me dus goed dat de strafbaarheid voor hulp bij zelfdoding wordt opgeheven. Maar ook dan zal er bij zelfdoding iedere keer weer gekeken worden of het niet om iets anders gaat. Hierin zou een arts, of een levenseindebegeleider, een faciliterende rol kunnen spelen.

Hoe komt het dat sommige gelovigen hun ideeën per se willen opleggen aan niet-gelovigen?

Het geloof is voor mij en voor veel mensen een persoonlijke aangelegenheid. Dus daar heeft niemand wat over te zeggen, niet over wat je moet geloven en ook niet hoe je zaken als je levenseinde moet inrichten. Dit is voor mij – misschien raar uit de mond van een predikant – de reden om niet op een christelijke partij te stemmen. De bijbel kun je interpreteren zoals je wilt. Het kan juist ook een bron van troost zijn. Ik denk wel eens, hoe radicaler de geloofsovertuigingen van mensen, hoe sterker de drang anderen daarnaar te laten leven. Voor mij is geloof een persoonlijke band met God, wie of wat dat voor iemand ook betekent, waarin een vrijwillig levenseinde een mogelijkheid is.

Hoe kan de CLW haar doel bereiken?

De Coöperatie heeft in mijn ogen een dubbele rol: Een politieke om te zorgen dat dit alles opgelost wordt en een adviserende voor leden en anderen. Velen van hen bevinden zich vermoedelijk aan de niet-gelovige kant en daarom zou het juist goed zijn als er ook aandacht is voor mensen die wél een gelovige achtergrond hebben. Zij hebben vaak nog een heel traject te doorlopen als ze geconfronteerd worden met pijn en lijden. De theorie past dan niet altijd meer op de praktijk en de meningen gaan schuiven. Er komen vragen waarover ze met hun eigen predikant, priester of imam niet kunnen praten. Het zou goed zijn als ze dan doorverwezen worden naar mij of een van mijn collega's. We kunnen dan helpen een deel van de onrust weg te nemen, door een ander perspectief vanuit het geloof aan te reiken.

Zelf contact opnemen kan natuurlijk ook. Ga hiervoor naar domineeberkvens.nl of remonstranten.nl